

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2008 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2009

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan pääsihteeri on kirjeellään 19 päivänä syyskuuta 2008 eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentissa ilmenevässä tarkoituksessa saattanut valiokunnan tietoon, että eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2008 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2009 (HE 116/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- talousjohtaja Hannele Laihonen, osastopäällikkö Aarne Reunala, maatalousneuvos Helena Serén, metsäneuvos Marja Hilska-Aaltonen, neuvotteleva virkamies Sami Niemi ja vesiylitarkastaja Minna Hanski, maa- ja metsätalousministeriö
- budjettineuvos Kati Suihkonen ja neuvotteleva virkamies Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- tulosalueen päällikkö Jouko Kostamo, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- rahoituspäällikkö Kristiina Ilmarinen ja monikäyttöpäällikkö Pauli Wallenius, Metsähallitus
- kehitysjohtaja Ilkka P. Laurila, MTT Jokioinen

- ylijohtaja Eero Helle, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
- johtaja Seppo Aaltonen ja varametsäjohtaja Timo Nyrhinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- toiminnanjohtaja Tage Ginström, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- toimitusjohtaja Jouko Setälä, ProAgria Maa-seutukeskusten Liitto
- toiminnanjohtaja Jyrki Jalkanen, Kauppapuutarhaliitto ry
- toimitusjohtaja Matti Peltola, Koneyrittäjien liitto ry
- metsäasiantuntija Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry
- toimitusjohtaja Seppo Hassinen, Suomen 4H-liitto ry
- puheenjohtaja Jukka Knuuti ja toiminnanjohtaja Pertti Viik, Paliskuntain yhdistys
- lehtori Irma Kärkkäinen, Pohjois-Savon koulutuskuntayhtymä
- filosofian tohtori Eija Muukka, EkoCentria.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

— Metsäntutkimuslaitos

Lausunnon rajaaminen

Valiokunta rajaa yksityiskohtaiset kannanottonsa jäljempänä kosketeltaviin kysymyksiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Maatalous

Talousarvioesityksen tavoitteena on maatalouden osalta maataloustuotannon jatkuminen koko Suomessa ja kotimaisen elintarvikeketjun tarvitseman laadukkaan raaka-aineen tuottaminen, maatalouden kannattavuuden turvaaminen sekä maataloustuotannon ravinnekuormituksen vähentäminen. Tavoitteena on myös maatalousperäisen bioenergiatuotannon lisääminen. Tavoitteisiin pyritään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kansallisen tukipolitiikan, tutkimuksen ja neuvonnan keinoin. Valiokunta pitää kyseisiä tavoitteita keskeisinä maatalouden kannalta. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä sitä, että näiden tavoitteiden saavuttamisen kannalta on välttämätöntä, että yhteisön maatalouspolitiikassa kunnioitetaan Luxemburgin vuoden 1997 Eurooppa-neuvoston hyväksymää ja Berliinin (1999) sekä Brysselin vuoden 2002 Eurooppa-neuvoston vahvistamaa periaatetta, jonka mukaan maataloustuotannon on voitava jatkua kaikilla yhteisön alueilla, mukaan luettuna alueet, joilla on erityisiä ongelmia. Lisäksi Brysselin vuoden 2002 Eurooppa-neuvosto on edellyttänyt, että yhteisön epäsuotuisilla alueilla toimivien tuottajien tarpeet uudistusten yhteydessä turvataan.

Lausunnossaan valtioneuvoston selonteosta valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2008—2011 (MmVL 5/2007 vp — VNS 1/2007 vp) valiokunta piti erittäin tärkeänä, että maatalouden tuottavuutta voidaan nostaa ja elinkeinon kilpailukykyä parantaa. Maatalouden tulokehitys on MTT Taloustutkimuksen mukaan ollut pääsääntöisesti aleneva viime vuosina. Valiokunta kiinnittää lisäksi erityistä huomiota siihen, että viimeisten ennusteiden mukaan maa- ja puutarhatalouden kannattavuus laskee tänä vuonna jyrkästi kaikissa tuotantosuosunnissa tuottajahintojen noususta huolimatta kohonneiden tuotantokustannusten ja heikohkojen satonäkymien myötä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus hallitusohjelman mukaisesti seuraa

maatalouden kannattavuuden ja viljelijäväestön tulotason muutoksia ja varmistaa mm. verotuksen keinoin nousevan tulokehityksen.

Talousarvioesityksessä maatilatalouden kehittämisrahastoon (Makera) esitetään siirrettäväksi 30 miljoonaa euroa. Makeran varoja on näillä näkymin käytettävissä avustuksiin lähivuosina 94 miljoonaa euroa vuodessa ottaen huomioon hallitusohjelman mukaiset siirrot. Todellisen tarpeen arvioidaan kuitenkin olevan noin 150 miljoonaa euroa vuodessa. Laskennallisesti tämän vuoden ns. syysakuun ja ensi vuoden hakemuksiin olisi käytettävissä vajaat 140 miljoonaa euroa. Tämä ei todennäköisesti riitä kaikkien tukikelpoisten kohteiden rahoitukseen. Rahoituksen riittävyyteen vaikuttaa ratkaisevasti se, mahdollistetaanko tuki ensi vuonna koskemaan myös sika- ja siipikarjatalouden uudisrakennus- ja laajennusinvestointeja ja millä tukitasoilla. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä lisäksi huomiota siihen, että arvioiden mukaan rakennetukien erityisen vaikean rahoitusvaje uhkaa vuodesta 2010 alkaen. Tähän suureen ongelmaan on löydettävä pikaisesti ratkaisu.

Valiokunta toteaa, että momentin 30.20.43 kohdalla ei ole varauduttu laajentamaan tukea ympäristötukeen sitoutuneen tilan tukikelvottomille lohkoille. Nämä lohkot on otettu viljelyyn erilaisten viljelemättömyyssopimusten päätyttyä, ja ne ovat jääneet ilman ympäristötukea, vaikka näillä lohkoilla joudutaan joka tapauksessa noudattamaan ympäristötuen ehtoja. Valiokunta korostaa sitä, että tilatasolla näiden peltojen osuus saattaa olla huomattava, jolloin myös tukimenetykset muodostuvat huomattaviksi. Koska kyseiset pellot ovat saaneet aiemmin viranomaisen hyväksymän pellon statuksen, valiokunta pitää tärkeänä, että johdonmukaisuuden ja oikeudenmukaisuuden vuoksi samoista pelloista on saatava täydet tuet niiden palatessa jälleen viljelykäyttöön.

Yleisenä huomiota valiokunta tuo esiin sen, että tärkeimmät EU-jäsenyyteen liittyvät määrärahat esityksessä ovat suuruudeltaan 2 206,475 miljoonaa euroa, joka on 78 prosenttia pääluo-

kan 30 (maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala) menoista. EU:lta arvioidaan tuloutuvan pääluokkaan 905,779 miljoonaa euroa, mikä on 79 prosenttia EU:lta kaiken kaikkiaan tuloutuvista varoista.

Metsätalous

Valiokunta toteaa, että metsätalouden toimintaympäristössä tapahtuvista muutoksista merkittävoin puun tuonnin vähentyminen edelleen ja sen seurauksena kotimaisen puuntarpeen voimakas kasvu. Esityksessä ainespuun hakkuutavoitteeksi on asetettu 63 miljoonaa kuutiometriä. Valiokunta pitää tavoitetta erittäin haasteellisena. Sen toteutuminen edellyttää metsäteollisuustuotteiden suotuisan markkinakehityksen lisäksi toimenpiteitä ja yhteistyön lisäämistä niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsäteollisuuden viimeaikaiset päätökset tuotannon supistuksista tulevat vähentämään jonkin verran teollisuuden puunkäyttöä. Päätöksillä ei kuitenkaan ole vaikutusta kotimaisen puun käytön lisäämistavoitteisiin ja -toimenpiteisiin, koska kotimaisen puun kysyntä tulee joka tapauksessa kasvamaan puun tuonnin vähentyessä. Puun kysyntää lisää osaltaan myös kasvava puun energiakäyttö. Kansallisen metsäohjelman 2015 (KMO2015) tavoitteena on lähes kolminkertaistaa metsähakkeen käyttö vuoteen 2015 mennessä. Metsien kasvun lisääminen edistää osaltaan myös ilmastopoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Vaikka puukauppa on markkinaosapuolten välinen asia, julkisen vallan toimenpiteillä voidaan kuitenkin edistää puun markkinoille tuloa ja hakkuumahdollisuuksien hyödyntämistä. Keskeisin toimenpide lyhyellä aikavälillä on metsien hoitoa ja käyttöä tukevan neuvonnan lisääminen. Pitkällä aikavälillä hakkuumahdollisuuksiin voidaan vaikuttaa lisäämällä metsänhoito- ja perusparannustöiden suoritettavuutta. Valiokunta toteaa, että puuntuotantoa on tehostettava raaka-aineen saatavuuden ja metsien uusien käyttötarpeiden turvaamiseksi. Puuntuotannon tehostamista tarvitaan myös korvaamaan talouskäytön ulkopuolelle jääviä metsävaroja.

Metsätalouden vaikuttavuustavoitteet talousarvioesityksessä ovat metsien puuntuotannollisen tilan parantaminen ja puuston kasvun lisääminen lisäämällä metsänhoito- ja perusparannustöiden suoritettavuutta sekä parantamalla kuljetusolosuhteita. Vaikuttavuustavoitteita ovat myös metsien monimuotoisuuden säilyttäminen sekä metsätalouden kannattavuuden säilyttäminen hyvällä tasolla.

Esityksen mukaan vaikuttavuustavoitteisiin pyritään toteuttamalla KMO2015:tä ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa 2008—2016 (METSO). Talousarvioesityksessä ohjelmien toteuttaminen näkyikin metsätalouteen osoitettujen määrärahojen kasvuna. Metsätaloudelle esitetyt määrärahat ovat yhteensä 172,9 miljoonaa euroa, jossa lisäystä edelliseen vuoteen on lähes 9 miljoonaa euroa. Lisäyksestä noin 6 miljoonaa euroa aiheutuu KMO2015:n ja METSON toteuttamisesta. Loppuosa aiheutuu lähinnä palkankorotuksista. Valiokunta pitää tärkeänä, että kotimaisen puun saatavuutta edistetään myös verotuksen keinoin. Esityksessä onkin todettu, että puun myyntitulojen verotusta kevennetään osittaisella ja väliaikaisella verohuojennuksella vuosina 2009—2011. Lisäksi puunsaantia edistetään ensiharvennushakkuiden väliaikaisella verovapaudella sekä korotetulla metsävähennyksellä. Valiokunta korostaa sitä, että verotukselliset toimenpiteet ja tukitoimenpiteet tulee yhteensovittaa niin, että toimenpiteet edistävät yhdistettyä energia- ja kuitupuun korjuuta.

Valiokunta kiinnittää metsäkeskusten osalta huomiota siihen, että valtioneuvoston kanslian asettama metsäteollisuuden ja metsäsektorin toimintaedellytystyöryhmä esitti jo väliraportissaan 15.2.2008 lisäpanostusta metsäkeskuksille. Metsäkeskusten valtionapu nousee esityksen mukaan 2,2 miljoonaa euroa nykyisestä. Valiokunta korostaakin sitä, että nykytilanteessa on perusteltua suunnata metsäkeskusten voimavaroja maastotiedon keruun ohella nopeavaikutteiseen neuvontaan ja markkinointiin. Puun markkinoilletulon parantaminen on asetettava metsäkeskusten tärkeimmäksi tulostavoitteeksi kestävä metsätaloutta edistävien toimenpiteiden

den ohella. Samalla metsänhoitotoimenpiteitä tulee tehostaa, jotta metsätalouden edellä todettut tavoitteet voidaan saavuttaa.

Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä on käynyt ilmi, että metsänomistajat ovat viime ja kuluvana vuonna toteuttaneet paljon metsänhoito- ja metsänparannustoita. Onkin todennäköistä, että tänä vuonna käytettävissä olevat puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi osoitetut varat eivät tule riittämään. Jos avustusrahaa ei lisätalousarviossa lisätä, valtiontuki siirtyy tältä osin ensi vuoden varoista maksettavaksi ja rahoitusvaje siirtyy vuoteen 2009.

Valiokunta kiinnittää tässäkin yhteydessä huomiota siihen, että toimivalla tieverkostolla on keskeinen merkitys maaseudun kaikkien toimintojen kannalta. Se on myös puuntuotannon ja puunhankinnan perusedellytys. Tieverkoston puutteet, erityisesti kelirikkkokausina, aiheuttavat alalle voimakkaan kausivaihtelun, josta aiheutuu noin 100 miljoonan euron vuotuiset lisäkustannukset metsäteollisuudelle. Valiokunta pitää välttämättömänä sitä, että metsäteiden tekemisen suoritelmäärät kasvavat. KMO2015:ssä on myös todettu tarve lisätä rahoitusta perusväylänpitoon. Lisäksi alempiasteisen tieverkoston taso on laskenut ja vaatii kohentamista. Tämä samoin kuin yksityisteiden kunto on tärkeää maaseutuelinkeinoille ja teiden varsilla asuville. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota tähän lausunnossaan valtioneuvoston selonteosta liikennepolitiikan linjoista ja liikenneverkon kehittämis- ja rahoitusohjelmasta vuoteen 2020 (MmVL 11/2008 vp — VNS 3/2008 vp). Ehdotettu perustienpidon rahoitus merkitsee perusväylänpidon rahoituksen reaalista vähentymistä. Valiokunta korostaakin sitä, että riittävä rahoitus alemmanasteiselle tieverkostolle ja yksityisteiden tukeen tulee turvata ja muutoinkin huolehtia riittävistä määrärahoista tieverkoston ylläpitämiseen.

Puuntuotannon ja puunhankinnan kannalta välttämätöntä on myös se, että metsätalouden ammattitaitoisen työvoiman saatavuus turvataan. Kotimaisen puun käytön lisäämiseksi tarvitaan tuhansia puuntuotannon ja puunkorjuun ammattilaisia, joiden kouluttamisesta on huoleh-

dittava. Lisäksi tulee panostaa puunkorjuukaluston ja -tekniikan kehittämiseen.

Valiokunta toteaa, että METSON toteuttamiseen on Metsäntutkimuslaitokselle (Metla) esitetty osoitettavaksi lisämääräraha. Sen sijaan suuruudeltaan laajemman ohjelman, KMO2015:n toteutukseen ei ole esitetty lisärahoitusta tutkimukseen — ei Metlan eikä muidenkaan tutkimuksen tekijöiden kohdalla. KMO2015 sisältää paljon laajoja tutkimus- ja kehittämistehtäviä. Valiokunta korostaakin sitä, että ristiriita Metlalle esitettyjen KMO2015-tehtävien ja Metlan resursoinnin suhteen syntyy siitä, että Metlan tuottavuusohjelman toteuttaminen vähentää huomattavasti sekä toimintavaroja että henkilöstöä koko KMO2015-toimintakauden aikana. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että edellä todettu puuntuotantomme tila edellyttää myös metsäsektorimme tulevaisuuden turvaavan tutkimus- ja kehitystyön vahvistamista. Sen vuoksi Metlan tutkimus- ja kehitystyön yleinen vahvistaminen ja kehittäminen sekä laitoksen Joensuun tutkimuskeskuksen ja muiden toimipisteiden kehittäminen tulee ottaa huomioon valtion talousarviossa.

Tutkimuksen ja maaseudun neuvonnan rahoitus

Esityksessä on todettu, että maaseudun säilymiseen asuttuna ja elinvoimaisena vaikutetaan muun muassa maaseudun yritys-, tutkimus- ja kehittämishankkeiden samoin kuin maaseudun neuvonnan avulla. Kansallisen maaseutupolitiikan tavoitteeksi on vuosien 2007—2010 maaseutupoliittisessa erityisohjelmassa asetettu elinkeinojen ja työn uudistaminen, osaamisen tason nostaminen, peruspalvelujen ja asumisen kehittäminen sekä maaseudun toimintarakenteiden vahvistaminen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että maaseutumaisilla seutukunnilla on tarjolla kattavat, maaseutuyritysten tarpeita vastaavat neuvontapalvelut (ml. bioenergianeuvonta), jotka luovat maaseudun kehittämiselle vankan osaamis pohjan. Näiden pitkäjänteinen tarjonta ja kehittäminen on turvattava sekä kansallisin että EU:n osarahoittamin toimin. Neuvontajärjestöjen yritysneu-

vonnalla kehitetään maaseudun yrittäjyyttä, lisätään liiketoimintaosaamista sekä sukupolven- ja muita omistajanvaihdoksia. Neuvontajärjestöt ovat yhteistyössä maaseudun muiden toimijoiden kanssa edistäneet elinkeinotoiminnan kehitystä ja yritystoiminnan monipuolistumista maaseudulla. Maaseutukeskusten palveluista ovat hyötynneet vuosittain yli 32 000 tilaa ja 3 500 maaseutuyritystä.

Maa- ja elintarviketutkimus tuottaa ja välittää yhteistyössä neuvonnan kanssa tutkimukseen perustuvaa tietoa maa-, puutarha- ja elintarviketalouden sekä näihin liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseen (MTT) on koottu maa-, puutarha- ja elintarviketalouden biologinen, taloudellinen ja teknologinen tutkimus.

Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää MTT:n osalta huomiota siihen, että valtion tuotavuusohjelman toteuttamiseen liittyen on ratkaistava luovutettaviin kiinteistöihin tehdyistä muutostöistä aiheutuneiden kustannusten kuole- tus- ja rahoituskysymykset samoin kuin ongelmat, jotka liittyvät osittaiseen luopumiseen kiinteistöistä.

Käsitellessään valtioneuvoston maatalouspoliittista selontekoa eduskunta on valiokunnan asiasta antaman mietinnön (MmVM 7/2006 vp — VNS 4/2005 vp) mukaisesti edellyttänyt muun ohella, että elintarviketalouteen liittyvän tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä neuvonnan riittävä rahoitus turvataan.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että momentilla 30.10.50 osoitetaan maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen kehittämiseen tämän vuoden tasoa vastaava rahoitus ja että talousarviossa MTT:n toimintamenoihin osoitetaan riittävä rahoitus. Lisäksi kasvihuoneiden soveltavaan tutkimukseen maamme suurimmalla kasvihuonetuotantoalueella Närpiössä tulee osoittaa määräraha tutkimus- ja koulutuskäyttöön soveltuvan blokkikasvihuoneen rakentamiseen.

Vesitalous, erityisesti maaseudun vesihuolto

Valiokunta toteaa, että sää- ja vesiolojen ääri-ilmiöiden yleistyessä tarve yhdyskuntien tulvasuojelua ja vesihuollon erityistilanteisiin varautumista palvelevien hankkeiden tukemiseen kasvaa. Myös vesistörakenteiden perusparannustoi- menpiteiden tarve ja vesistöjen kunnostamis- tarve kasvavat. Valtion tuella toteutettavat vesi- huoltohankkeet edistävät etenkin vesihuollon alueellista yhteistyötä, erityistilanteisiin varau- tumista sekä maaseudun vesihuollon kehittämistä, jossa lähivuosina painotetaan vesiensuoje- lussyistä tarpeellisia haja-asutusalueiden viemä- röintihankkeita.

Maaseudun vesihuoltoa tuetaan momentin 30.50.31 (Vesihuollon ja tulvasuojelun tukemi- nen) määrärahoihin. Vesihuoltoavustuksiin esite- tään kuluva vuoden tapaan 1,5 miljoonan eu- ron lisäystä viemäriverkostojen laajentamisen tukemiseen haja-asutusalueilla, joille aiemmin on valtion tuella rakennettu runkovesijohto. Li- säys toteuttaa hallitusohjelman linjausta haja- asutusalueiden saattamisesta vesi- ja viemäri- verkostojen piiriin ennen vuonna 2014 voimaan tulevaa talousjätevesiasetuksen velvoitetta. Va- liokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että haja-asutusalueiden viemäriverkostojen laajen- tamiseen on perusteltua lisätä tuntuvasti tukea, jos järkevästi viemäroitävissä olevat haja-asu- tusalueet halutaan saattaa viemäriverkostojen piiriin siirtymäajan puitteissa.

Yhdyskuntarakenteen kehitys aiheuttaa monenlaisia haasteita vesihuollon järjestämiselle. Ne liittyvät yhdyskuntien kasvuun tai väestön, palveluiden ja tuotannollisten toimintojen vähe- nemiseen. Maaseudulla on otettava huomioon alueellisia erityispiirteitä, kuten keskittyvän ko- tieläintalouden ja kehittyvän loma-asutuksen tarpeet. Myös pienten vesihuoltolaitosten suuri määrä vaatii erityistä huomiota.

Valtion vuoden 2009 talousarvioesityksessä on luvun 30.50 (Vesitalous) määrärahoja yh- teensä 29,040 miljoonaa euroa. Määrärahataso on 0,642 miljoonaa euroa pienempi kuin kulu- van vuoden talousarviossa. Ympäristöministe- riön pääluokkaan on budjetoituna lisäksi vesi- varatehtävien hoitoon tarvittavia määrärahoja.

Momentille 30.50.20 (Vesivarojen käytön ja hoidon menot) on koottu jo aiemmin tälle momentille budjetoitujen määrärahojen lisäksi valtion vastuulla olevien vesistötoimenpiteiden määrärahat. Momentin 13,371 miljoonan euron määräraha on nykyisin tältä momentilta rahoitettavien käyttötarkoitusten osalta vuoden 2008 tasolla. Momentille aikaisemmalta momentilta 30.50.77 siirtyvä osuus 6,5 miljoonaa euroa vastaa välttämätöntä tarvetta pakollisiin velvoiteyms. menoihin, joten muutos ei tuo helpotusta momentin määrärahatilanteeseen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että momentille kohdistuu lähivuosina lisää rahoitustarpeita kasvavista velvoitemenoista, tulvakarttojen laatimisesta sekä muista EU:n tulvadirektiivin toimeenpanosta aiheutuvista tehtävistä.

Uudesta momentista 30.50.31 on muodostettu harkinnanvaraisten vesistö- ja vesihuoltotoimenpiteiden tukemisen momentti. Sen määrärahaalla tuetaan vesistö- ja vesihuoltotoimenpiteitä riippumatta siitä, osoitetaanko tuki avustuksena vai valtion työnä. Pääosa momentin määrärahoista käytetään vuonna 2009 vesihuollon tukemiseen, mutta tulvasuojelun tukemisen tarpeen arvioidaan kasvavan lähivuosina. Momentin 13,758 miljoonan euron määrärahasta arvioidaan käytettävän 5,1 miljoonaa euroa valtion työnä toteutettaviin seudullisiin yhdysvesijohdot- ja siirtoviemärihankkeisiin sekä 8,1 miljoonaa euroa vesihuoltoavustuksiin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kokonaisuutena momentin määrärahataso on hieman vuoden 2008 tasoa alempi.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että maaseudun vesihuoltoon osoitetaan riittävä rahoitus ottaen huomioon edellä esitetyt tarpeet.

Lähi- ja luomuruoan edistäminen

Valiokunta toteaa, että julkisen sektorin ruokapalveluilla on merkittävä rooli terveyttä edistävien ruokavalintojen opettamisessa, ympäristöosaamisen kehittämisessä ja kansanravitsemuksen edistämisessä sekä suomalaisten kuluttajien ruokavalintojen ja ostokäyttäytymisen ohjaamisessa. Suomessa toimii yli 21 000 ammattikeit-

tiötä, joiden kautta tarjotaan vuosittain yli 755 miljoonaa ateriaa, eli joka kolmas ateria syödään kodin ulkopuolella. Noin 900 000 suomalaiselle lapselle ja nuorelle tarjotaan arkisin päivän tärkein ateria koulussa tai päiväkodissa. Vaikka kouluruokailujärjestelmämme on maailman huippuluokkaa, vain 13 prosenttia oppilaisista nauttii päivittäin kaikki osat tarjotusta aterias- ta. Toisaalta osalle lapsista ja nuorista esimerkiksi perunoiden kuoriminen on nykyisin vieras asia.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on tuotu esiin, että kestävän kulutuksen toimikunnan julkaiseman KULTU-raportin toimenpidesuosituksen, EU-komission julkaiseman "Julkisen sektorin vihreät hankinnat" -suosituksen sekä syksyllä 2008 valtioneuvoston käsittelyyn tulevan Kestävät hankinnat -toimenpideohjelman mukaan julkisen sektorin tuottamissa ruokapalveluissa sekä kokoustarjoiluissa tulee suosia luomuelintarvikkeita, lähiruokaa sekä Reilun kaupan tuotteita.

Luomutuotteiden tarjoaminen ammattikeittiöiden käyttöön on erittäin helppoa, sillä luomutuotteiden tuotantotapa on ns. tekninen laatuominaisuus, jonka perusteella luomutuotteet voidaan kilpailuttaa tarjouspyyntövaiheessa omana tuoteryhmänään. Sen sijaan lähituotteiden kilpailuttaminen on haastavampaa, sillä lähiruoan tai kotimaisen elintarvikkeen määritelmien käyttäminen laatuksena on julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) mukaan kiellettyä, koska näiden sanontojen katsotaan rajoittavan vapaata kilpailua. Lähituotteiden käytön lisääminen julkisen sektorin ruokapalveluissa on kuitenkin mahdollista, mutta se vaatii poliittista päätöksentekoa alue- ja paikallistasolla, asennemuutosta elintarvikehankinnoista vastaavilta sekä konkreettista neuvontatyötä ja viestintää mainitun hankintalain soveltamisesta.

Käytännössä Lähikeittiöhankkeen rahoitus on myönnetty maa- ja metsätalousministeriön kahdelta eri momentilta, joiden molempien tukiehdossa sanontojen "lähiruoka" tai "kotimainen elintarvike" käyttö on kiellettyä. Tavoitteena on julkisen sektorin ruokapalveluissa lapsille ja nuorille tarjottavien aterioiden lautaslaadun

edistäminen sekä kestävien elintarvikehankintojen eli tuoreiden ja lyhyen toimitusketjun elintarvikkeiden käytön edistäminen julkisen sektorin ruokapalveluissa. Tuoreempiin ja lyhyemmän toimitusketjun elintarvikkeisiin suunnatut voimavarat ovat pitkällä aikavälillä tarkasteltaessa investointi suomalaiseseen kansanterveyteen, huoltovarmuuteen ja ympäristöön. Jotta lähi- ja luomuruoan käyttöä pystytään lisäämään julkisen sektorin keittiöissä, tarvitaan aktivointi- ja neuvontatyötä paikallistasolla.

Viitaten muutoinkin jo edellä esitettyyn valiokunta esittää, että Lähikeittiöhankkeelle kohdistetaan riittävä rahoitus suoraan valtion talousarviosta ja että tukiehdossa mahdollistetaan sannonjen "lähiruoka" ja "kotimainen elintarvike" käyttö.

4H-toiminta

4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta asuinympäristönä tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria ja tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen omalla kotiseudullaan. Erilaiset käytännön taidot ja edellyttävät metsä-, luonto- ja ympäristöasiat ovat myös toiminnan painopistealueita. 4H-neuvontajärjestössä on yhteensä yli 300 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa noin 90 prosenttia Suomen kunnista.

Esityksessä momentille 30.10.55 (Valtionapu 4H-toimintaan) ehdotetaan määrärahojen tason alentamista kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että 4H-toimintaan osoitettavan määrärahan taso säilyy kuluvan vuoden tasolla ottaen lisäksi huomioon kustannustason nousu.

Riistaeläimen aiheuttaman vahingon korvaaminen

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen riistavahinkolaiksi ja laiksi metsästyslain 87 §:n muuttamisesta (HE 90/2008 vp), mikä käy ilmi myös talousarvioesityksen momentin 30.40.42

(Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen) perusteluista.

Ehdotetun riistavahinkolain 8 §:n 2 momentin mukaan riistaeläimen aiheuttaman vahingon korvaaminen olisi mahdollista vain talousarvion asettamissa rajoissa. Sen vuoksi lain 9 §:n 2 momentissa säädettäisiin menettelystä siinä tapauksessa, ettei talousarvioon otettu määräraha riitä kaikkien korvattavaksi esitettyjen vahinkojen korvaamiseen. Mikäli korvausta ei voitaisi suorittaa täysimääräisesti talousarvion puitteissa, korvauksen määrää vähennettäisiin jokaiselta korvaukseen oikeutetulta taholta samassa suhteessa.

Viimeksi mainitun pykälän 3 momenttiin on lisäksi ehdotettu säännöstä korvauksen rajoittamisesta siten, että riistaeläimen aiheuttamaksi todettu vahinko korvattaisiin ilman euromääräistä rajoitusta vain, jos korvauksen hakijalle aiheutuneiden vahinkojen yhteenlaskettu määrä kalenterivuotta kohti olisi enemmän kuin 250 euroa.

Valiokunta toteaa, että se tulee tehdessään mietintöä esityksestä harkitsemaan, tulisiko edellä kosketellut korvauksiin liittyvät rajoitukset poistaa. Rajoitusten poistamisella olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota maamme kansainvälisiin velvoitteisiin petoeläinkantojen turvaamiseksi ja näihin velvoitteisiin liittyviin kannanhoitosuunnitelmiin. Puutteellinen korvausmenettely aiheuttaa lisääntyvää kielteistä suhtautumista maamme petoeläimiin. Valiokunta pitääkin erittäin tärkeänä, että vahinkojen korvaamiseen osoitetaan vahingot kattava määräraha.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

MmVL 18/2008 vp — HE 116/2008 vp

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Pentti Oinonen /ps
vpj.	Pertti Hemmilä /kok	Klaus Pentti /kesk
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Petri Pihlajaniemi /kok
	Hannu Hoskonen /kesk	Erkki Pulliainen /vihr
	Anne Kalmari /kesk	Arto Satonen /kok
	Johanna Karimäki /vihr	Pekka Vilkuna /kesk
	Lauri Kähkönen /sd	vjäs. Matti Kangas /vas.
	Mats Nylund /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.